

TUTKIMUSRAPORTTI

UUSIKAUPUNKI

Vuorikatu

Kaukolämpölinjan kaivun arkeologinen valvonta

26.6.-3.7.2017

AKDG 5306:19

MUSEOVIRASTO

ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT

PETRO PESONEN

Tiivistelmä

Uudenkaupungin vanhalla asemakaava-alueella sijaitsevalla Vuorikadulla tehtiin kaukolämpötöihin liittyen kaivutöitä kesäkuun lopussa ja heinäkuun alussa 2017. Katualue on Uudenkaupungin vanhan asemakaava-alueen reunalla ja Varsinais-Suomen maakuntamuseo edellytti kaivutöiden tekemistä arkeologin valvonnassa. Työn teettäjät, VSV-Energia Oy tilasi valvontatyön Museoviraston Arkeologisilta kenttäpalveluilta. Valvonnan tavoitteena oli selvittää, onko kaivettavalla linjauksella Uudenkaupungin vanhempiin vaiheisiin liittyviä rakenteita ja kulttuurikerroksia sekä dokumentoida nämä kaivun aikana. Arkeologinen valvonta toteutettiin 26.6.-3.7.2017 välisenä aikana.

Kaivutyö tehtiin kaivinkoneella pitkin Vuorikadun pohjoisreunaa. Kaivetun alueen pinta-ala oli yhteensä noin 270 m². Kaivalue oli kokonaan katualueella, jossa tien käyttöpinnan alla oli murskettä, soraa tai muuta täyttöainesta. Paikoin tämän tiekerroksen alta tuli esiin kaupungin vanhempiin vaiheisiin viittaavia kerroksia, todennäköinen peltokerros ja palokerros. Peltokerros lienee peräisin 1700-luvulta, jolloin Vuorikatu on vanhoilla kartoilla esitetty peltoalueena ja palokerros lienee perua vuoden 1855 tulipalosta, jolloin kaupungin tämä puoli tuhoutui. Valvontatöissä ei löytynyt mitään säilytettäviä esinelöytöjä.

Kansikuva: AKDG 5306:19. Työmaan tilanne 30.6 iltapäivällä, lounaasta.

Kuvaaja: Petro Pesonen.

Sisällysluettelo

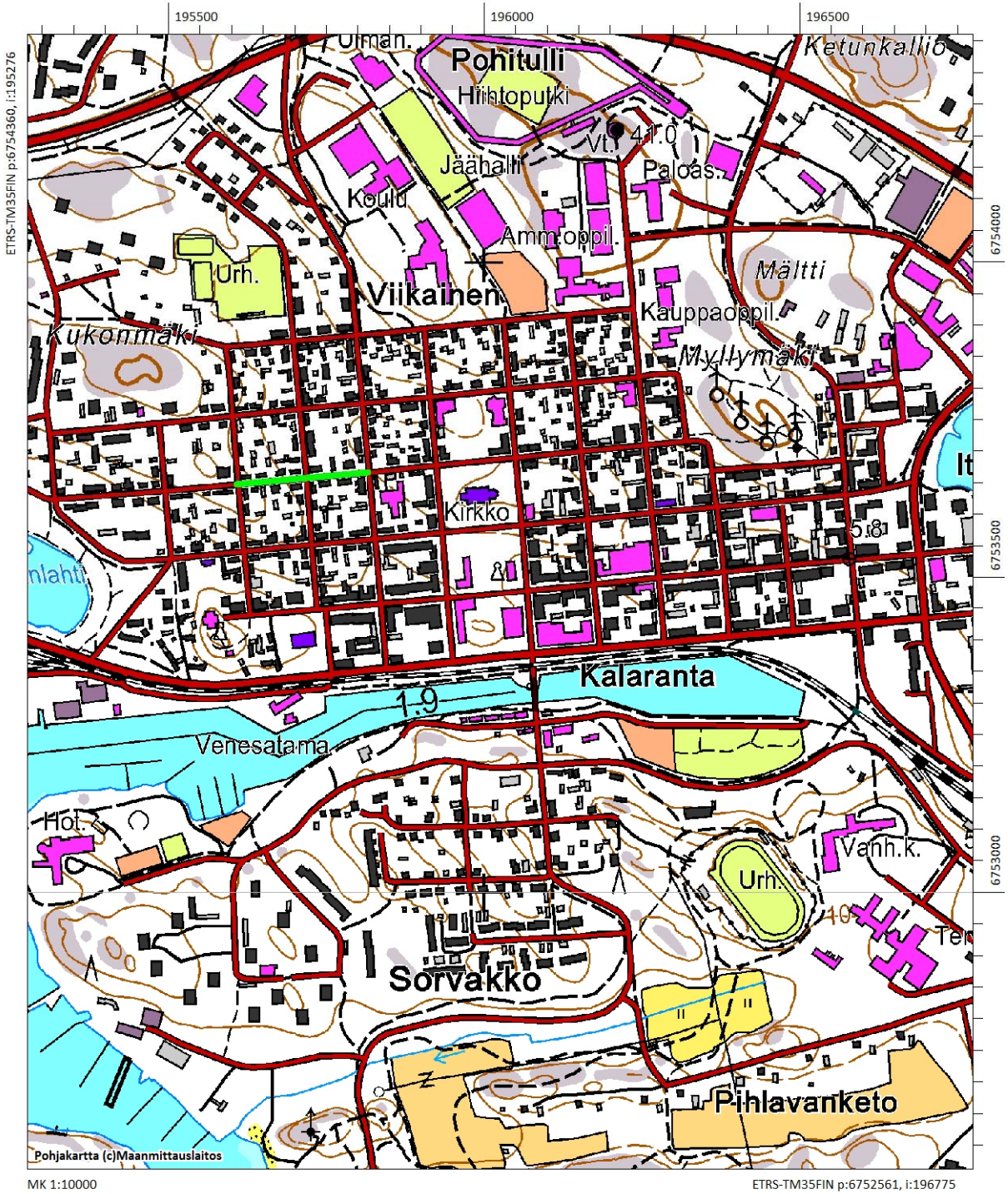
Arkisto- ja rekisteritiedot.....	2
Kohteen sijaintikartta	3
1. Johdanto	4
2. Tutkimusalueen sijainti ja historia	5
3. Arkeologinen valvonta.....	7
3.1 Tutkimus- ja dokumentointimenetelmät	7
3.2 Valvonnan kulku ja valvonnassa tehdyt havainnot	8
4. Yhteenveto	12
Digitaalikuvaluettelo.....	13
Yleiskartat	14

Arkisto- ja rekisteritiedot

Kaukolämpölinjan kaivun arkeologinen valvonta

Tutkimuslaitos:	Museovirasto/Arkeologiset kenttäpalvelut
Valvonnan johtaja:	FL Petro Pesonen
Tutkimusluvan dnro:	MV/98/05.04.01.02/2017
Kunta:	Uusikaupunki
Alue:	Vuorikatu
Muinaisjäännöskohde:	Uudenkaupungin vanha asemakaava-alue (1000007470)
Kenttätöaika:	26.6.-3.7.2017
Karttalehti:	L3244C2
Koordinaatit	P: 6753656, I: 195719 (ETRS-TM35FIN)
Tutkimusten rahoittaja:	VSV-Energia Oy
Alkuperäinen raportti:	Museoviraston arkisto, Helsinki
Kopio:	VSV-Energia Oy, Varsinais-Suomen maakuntamuseo
Kaivauspinta-ala:	n. 270 m ²
Löydöt:	-
Digitaalikuvat:	AKDG 5306:1-27
Aikaisemmat tutkimukset:	Teemu Mökkönen, kaupunkiarkeologinen inventointi 2001
Aikaisemmat löydöt:	-

Kohteen sijaintikartta

Tutkimuskohteen sijainti Uudessakaupungissa merkitty vihreällä värillä. Mittakaava 1:10000.

1. Johdanto

Uudenkaupungin vanhalla asemakaava-alueella sijaitsevalla Vuorikadulla tehtiin kaukolämpötöihin liittyen kaivutöitä kesäkuun lopussa ja heinäkuun alussa 2017. Katualue on Uudenkaupungin vanhan asemakaava-alueen (mjrek 1000007470) reunalla ja Varsinais-Suomen maakuntamuseo edellytti kaivutöiden tekemistä arkeologin valvonnassa. Työn teettäjä, VSV-Energia Oy tilasi valvontatyön Museoviraston Arkeologisilta kenttäpalveluilta. Valvonnan tavoitteena oli selvittää, onko kaivettavalla linjauksella Uudenkaupungin vanhempiin vaiheisiin liittyviä rakenteita ja kulttuurikerroksia sekä dokumentoida nämä kaivun aikana.

Arkeologinen valvonta toteutettiin urakoitsijan aikataulun mukaisesti 26.6.-3.7.2017 välisenä aikana. Valvojana toimi allekirjoittanut. Tilaajan urakoitsijana toimi Maanrakennus Esa Aaltonen Oy, jonka kanssa valvonta sujui hyvässä yhteistyössä. Sääolosuhteet olivat juhannuksen jälkeisellä viikolla mainiot ja sateettomat.

Hankkeen jälkityöt on tehty syksyllä 2017 allekirjoittaneen toimesta. Raportti on koostettu valmiiksi mitausten, valokuvien ja muistiinpanojen avulla.

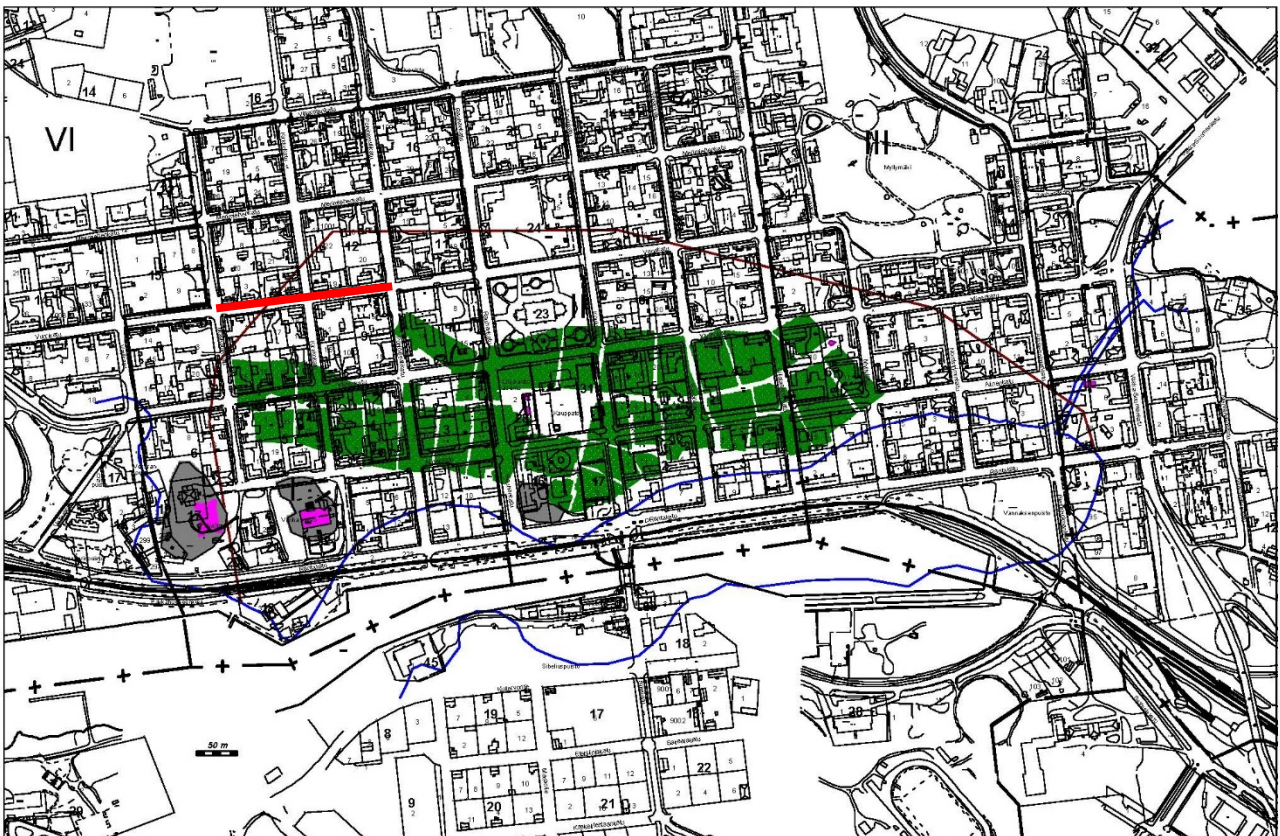
Helsingissä 12.12.2017

Petro Pesonen, FL

2. Tutkimusalueen sijainti ja historia

Tutkittava alue sijaitsee muinaisjäänneksi rajatun Uudenkaupungin vanhan asemakaava-alueen rajalla, Pohjoistullikadun ja Mäyhälänkadun välisellä Vuorikadun osuudella. Uusikaupunki on perustettu vuonna 1617 mutta vanhin kaupunkimittaus on vuodelta 1649, jolloin epäsäännölliset korttelit eivät ulotu Vuorikadun alueelle. Regulointisuunnitelma on tehty 1650-luvun alussa, minkä jälkeen Uudenkaupungin ruutuase-
makaava on pysynyt jokseenkin muuttumattomana. 1730-luvulla tehdyssä karttaluonnoksessa tutkittava alue on kokonaan peltoaluetta. Vuoden 1799 kaupunkimittauksessa tulliaita kulkee Vuorikadun halki osoit-
teiden Vuorikatu 23 ja 25 välillä ja Vuorikadun ja Mäyhälänkadun kulmakortteli on käytössä. Vuorikadun korttelit ovat palaneet koko tutkittavalta alueelta vuonna 1855, joten kadun molempien puolien korttelit on otettu käyttöön karttojen ja tulipalotietojen perusteella noin vuosien 1799 ja 1855 välillä. Sitä ennen alue lienee ollut peltona.¹

Vuorikadun varrella on pääasiassa vanhoja puutaloja, jotka em. tulipalotiedon perusteella ovat kaikki vuo-
den 1855 jälkeen rakennettuja. Tutkimusalueella ovat Vuorikadun osoitteet 18-25, Pohjoistullikatu 12, Kirk-
kokatu 11b, 21, 10a ja 8b sekä Mäyhälänkatu 7b ja 9. Myös Suomen rakennuskulttuurin yleisluettelon tie-
dot viittaavat siihen, että nykyiset rakennukset ovat tulipalon jälkeen rakennettuja. Osa taloista on 1900-
luvun jälkimmäisellä puolella rakennettuja, uudehkoja taloja.²

Vuoden 1649 kaupunkimittaus asemituna nykyisellä kaavakartalla. Lähde: Mökkönen 2001: Liite 3.2. Tutkimusalue punaisella värillä.

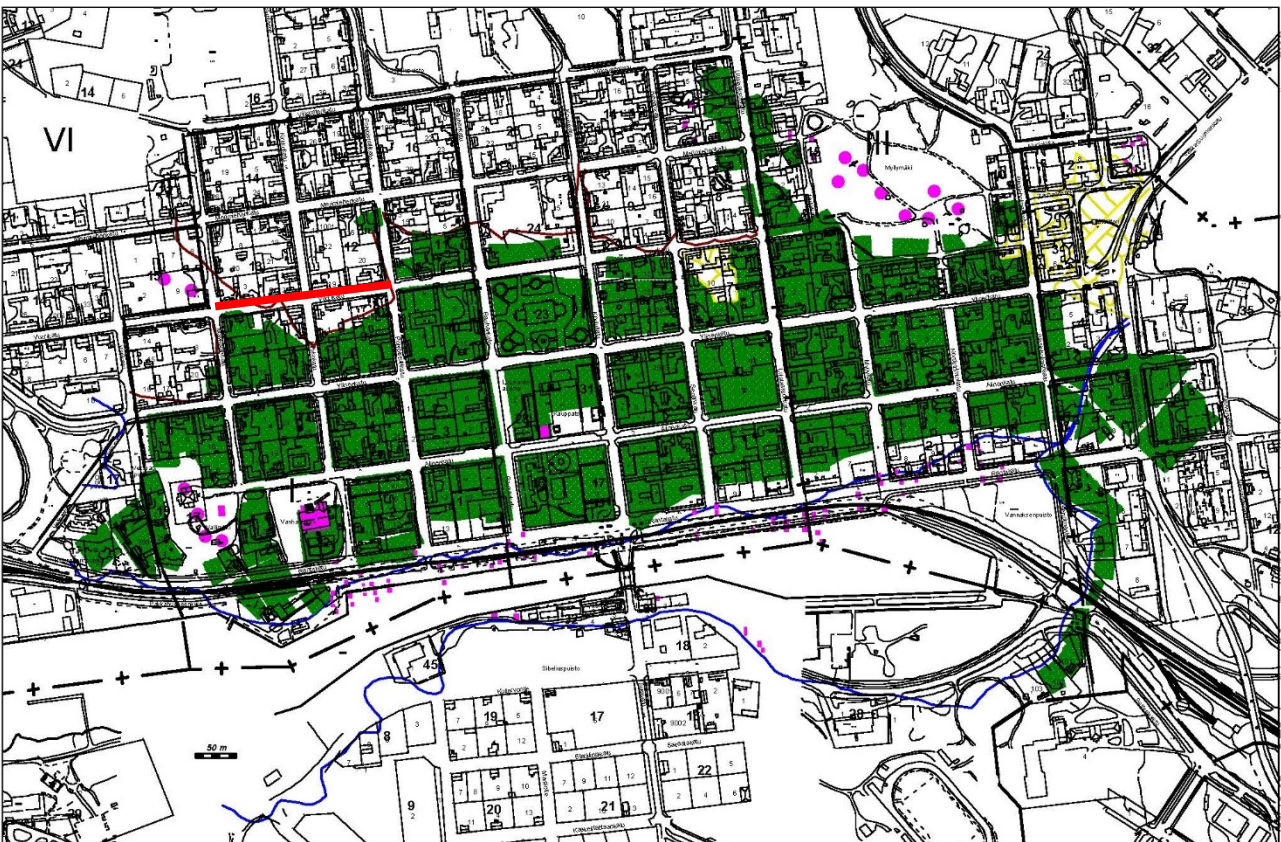
¹ Teemu Mökkönen 2001. Uudenkaupungin kaupunkiarkeologinen inventointi. Museovirasto.

<http://www.nba.fi/fi/File/93/rho-uki-raportti-2001.pdf>.

² Suomen rakennuskulttuurin yleisluettelo, Uusikaupunki. 1985-1988.

1730-luvun karttaluonnos asemoituna nykyiselle kaavakartalle. Lähde: Mökkönen 2001: Liite 3.4. Tutkimus-
 alue merkitty punaisella värillä.

Vuoden 1799 kaupunkimittaus asemoituna nykyiselle kaavakartalle. Lähde: Mökkönen 2001: Liite 3.5. Tutkimus-
 alue merkitty punaisella värillä.

3. Arkeologinen valvonta

3.1 Tutkimus- ja dokumentointimenetelmät

Kaukolämpötyömaan tarkoitus oli asentaa Vuorikadulle putki, joka yhdistää Mäyhälänkadulla ja Pohjoistullikadulla ennestään olevat kaukolämpöputket. Kaivanto tehtiin kaivinkoneella noin 1,2 metriä leveänä ja vajaan metrin syvyisenä ojana. Kaivannon kohdalla olevat sähkökaapelien ym. kohdat kaivettiin lapiolla käsin. Kaivun suunta oli Pohjoistullikadulta kohti Mäyhälänkatua. Koska Pohjoistullikatu on asfaltoitu, leikattiin täällä ensin asfaltti leikkurilla ja kaivaminen aloitettiin vasta sen alta. Muutoin tutkittavan alueen katu oli sorapintainen. Vuorikatu 19B kohdalla jouduttiin räjäyttämään kalliota pois pienellä latauksella, muuten selvittiin kaivinkoneen kauhalla. Vuorikatu 23B kohdalla esiin kaivetussa kalliossa puolestaan näkyi vanhoja räjäytysjälkiä.

Valvonnassa käytettiin Uudenkaupungin mittaustoimiston käyttämää koordinaatistoa (ETRS-GK22, N2000). Pohjakartta ostettiin kaupungilta käyttöön tässä järjestelmässä, joten mittaukset tehtiin samaan koordinaatistoon. Kiintopisteinä käytettiin kaupungilta saatuja peruskiintopisteitä ja myöhemmin alueelle itse takymetrillä mitattuja kiintopisteitä. Kaikki mittaukset tehtiin takymetrillä (TopCon QS).

Jälkitöiden yhteydessä mittaukset ja kaupungin antama pohjakartta on yhdistetty Mapinfo-ohjelmassa. Kohteesta on piirretty puhtaaksi yleiskartta, johon on koottu valvonnassa havaitut ilmiöt. Dokumentoinnissa käytettiin muistiinpanoja ja valokuvausta. Raportti perustuu muistiinpanoihin, valokuviiin ja mittauksiin. Valokuvat on luettelointi WebMusketti –järjestelmään tunnuksella AKDG 5306:1-27. Yhtään esinelöytöä ei talletettu kokoelmiin valvonnan yhteydestä, mutta valvonnassa löytyneitä esineitä on kuvattu. Kaivannon pinta-ala oli noin 270 m².

AKDG 5306:3. Urakkatiedote.
Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 5306:4. Kaivua Vuorikatu 19 kohdalla, etelästä.
Kuvaaja: Petro Pesonen.

3.2 Valvonnan kulku ja valvonnassa tehdyt havainnot

Kaivutyöt aloitettiin leikkaamalla asfaltti Vuorikadun ja Pohjoistullikadun kulmassa, mistä etsittiin vanha Pohjoistullikadun kaukolämpöputki. Tämä löytyi noin 40-50 cm syvyydeltä, jossa se oli asennettuna tiukkaan betonimaiseen hiekkaan. Risteysalueen kaivannosta löytyi katusoran tai täytemaan seasta kuparipala, rautapaloja, tiiltä ja asfaltin paloja – joukossa oli myös multaa. Kaivua jatkettiin kohti Vuorikatu 19 taloa, jossa vähän ennen sisäänkäynnin kohtaa mullan alta tuli harmaata hiesua, joka lienee vanhaa pohjamaata. Muuten tiesoran alla oli tässä kaivun alkuvaiheessa multaista maata aina 70-80 cm syvyydelle. Puhtaassa harmaassa pohjahiesussa oli kiviä joukossa.

AKDG 5306:2. Vanha kaukolämpöputki Vuorikadun ja Pohjoistullikadun risteyksessä, pohjoisesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

Vuorikatu 19:n sisäänkäynnin jälkeen maa muuttui niin, että katumurskeen alla tuli sitkeää savea noin 80 cm syvyydelle. Vuorikatu 19 talon kohdalla mursketta oli 65 cm:n syvyydelle asti ja tämän alla oli tumma, hieman tiilimurskaa ja muutaman ison kiven ja maatonutta puuta sisältävä hiesumaa. Vuorikatu 19b:n sisäänkäynnin kohdalla tiemursketta oli noin 70 cm paksu kerros ja heti sen jälkeen tuli puhdasta harmaata pohjahiesua. Hieman tästä eteenpäin (länteen) murskeen alla oli pohjakallio, joka työn aikana räjäytettiin putken asennussyvyyteen pois. Vuorikatu 21:n kohdalla em. kallio vaihtui murskeen alla jälleen saveksi.

AKDG 5306:6. Kaivanto Vuorikatu 19 edustalla, lounaasta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 5306:5. Kaivannon profiili Vuorikatu 19 kohdalla, pohjoisesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 5306:8. Profiili Vuorikatu 21 edessä: mursketta ja pohjasavi, pohjoisesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 5306:10. Räjätetty kohta, etelästä. Kuvaaja: Petro Pesonen.

Vuorikatu 21:n kohdalla juuri ennen Kirkkokadun risteystä tuli jälleen kalliota noin 40-60 cm syvyydellä, jonka pinnalla oli hieman multaa. Aivan Kirkkokadun risteyksessä ennen itse katua ja sen suuntaisia sähkökaapeleita oli lyhyt pätkä tummaa multaista ja tiilensekaista maata noin 45 cm syvyydellä murskeen alla noin 10 cm paksuisena kerroksena ja sen alla puhdas savi. Em. sähkökaapelien kohta risteyksessä jouduttiin kaivamaan käsin. Kirkkokadun kohdalla oli tiukkaan pakkaantunutta mursketta ja sen alla tumma, tiiltä sisältävä todennäköinen purkukerros. Purkukerrosta oli kuitenkin vain paikoin, sillä alueella oli myös paljon kaapelikaivantoja ja kaivoja. Kaapelien kohdalla jouduttiin kaivamaan normaalia asennussyvyyttä syvemmälle, jotta asennettava kaukolämpöputki saatiin mahtumaan kaapelien alle.

Vuorikatu 23:n kohdalla karkea tiemurske päättyi ja täytemaa oli hienompaa ainesta. Tämän maan alla oli tummaa, savista, hieman tiilipitoista maata 25-35 cm kerros ennen harmaata pohjasavea. Tumma kerros saattaisi olla viljelykerros esim. 1700-luvulta. Tähän sopisi se, että kerroksessa on vain vähän löytöaineistoa, mikä puolestaan sopii hyvin siihen että kyseessä olisi 1700-luvun lopun kaupungin ulkoreunan peltoaluetta. Vuorikatu 23:n länsipäädyn kohdalla oli runsaasti lohkottua, halkaisijaltaan noin 40 cm olevaa kiveä aika

pinnassa, lähestulkoon tiekerroksessa. Samassa yhteydessä oli myös rautanauloja ja tiiltä. Kivet olivat kuitenkin muodoltaan epäsäännöllisiä ja pieniä rakennuskiviksi.

Kivisyys lisääntyi Vuorikatu 23b:n kohdalla ja täällä alkoi myös tulla kalliota aika pinnassa. Tässä kalliosta näkyi vanhoja räjäytyksen jälkiä. Tästä kalliosta länteen tien täytössä oli räjäytysmursketta ja muuta tuotua/käsiteltyä maata eikä peltokerrosta enää näkynyt. Vuorikatu 25a:n kohdalla oli muutaman metrin matkalla nokista maata noin 20-30 cm syvyydellä kallion pinnalla ja samalla kohdalla aika suoraseinämäinen, luultavasti räjäytetty kallionseinä, jonka viereen oli asennettu vesijohtoja. Nokimaa saattaisi kuitenkin olla perua vuoden 1855 tulipalosta. Tumma palomaa alkoi kallionreunan länsipuolella ja jatkui ainakin kolmen metrin matkalla kallion päällä. Paikoin palomaa painui kuopaksi kallionkoloihin ja siinä oli mm. punasavikeramiikkaa, liitupiipun katkelma, palanutta kiveä ja tiiltä. Puhelin- ja sähkökaapelien jälkeen palokerros oheni ja sen pintamaata oli vaihdettu enemmän pois. Palokerros jatkui ohuena rantuna länteen päin. Vuorikatu 25b:n keskivaiheille tultaessa palokerros katosi kokonaan ja kallion päällä oli heti tiesoraa. Mäyhälänkadun alla oli viereisiin kaapelikaivantoihin liittyvää ammuttua kiveä.

Em. peltokerrosta ja palokerrosta lukuun ottamatta valvonnassa ei havaittu mitään historiallisen ajan kaupunkikerroksia tai rakenteita. Peltokerros on todennäköisesti 1700-luvun lopulta ja palokerros vuoden 1855 palosta.

AKDG 5306:12. Vuorikatu 23, etelästä. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 5306:13. Vuorikatu 21, lounaasta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 5306:15. Vuorikatu 23B, etelästä. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 5306:17. Kivilohkaretäyttööä tien pinnan alla Vuorikatu 23B ajoluiskan kohdalla, pohjoisesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 5306:20. Palomaakuoppa Vuorikatu 25A kohdalla, pohjoisesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 5306:21. Tumma palokerros Vuorikatu 25A kohdalla, pohjoisesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 5306:27. Valvonnassa löytynyttä esineistöä: kuparin pala, punasavikera-
miikkaa ja liitupiipun varren katkelma.
Kuvaaja: Petro Pesonen.

4. Yhteenveto

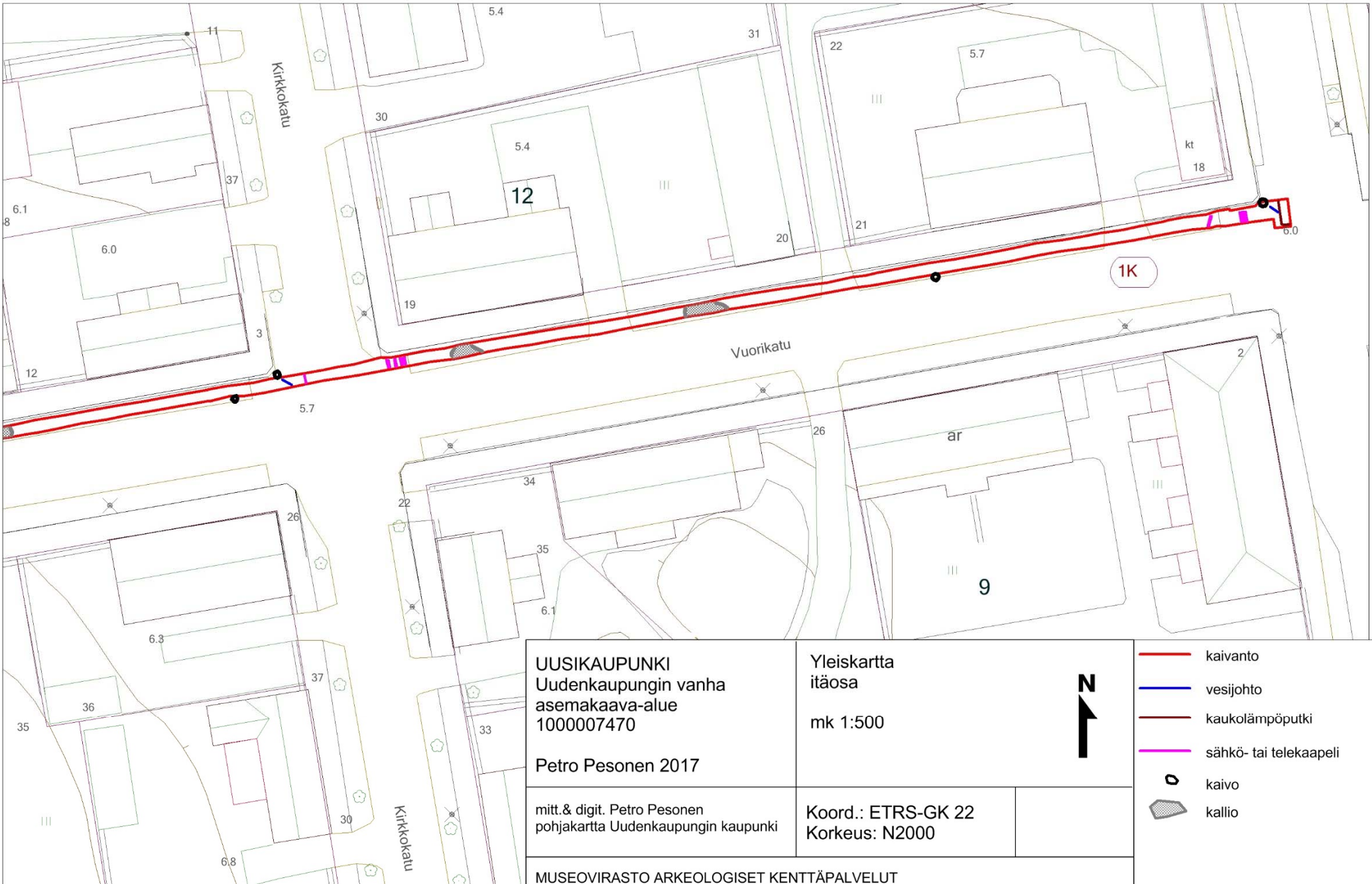
Uudenkaupungin vanhalla asemakaava-alueella sijaitsevalla Vuorikadulla tehtiin kaukolämpötöihin liittyen kaivutöitä kesäkuun lopussa ja heinäkuun alussa 2017. Katualue on Uudenkaupungin vanhan asemakaava-alueen reunalla ja Varsinais-Suomen maakuntamuseo edellytti kaivutöiden tekemistä arkeologin valvonnassa. Työn teettäjä, VSV-Energia Oy tilasi valvontatyön Museoviraston Arkeologisilta kenttäpalveluilta. Valvonnan tavoitteena oli selvittää, onko kaivettavalla linjauksella Uudenkaupungin vanhempiin vaiheisiin liittyviä rakenteita ja kulttuurikerroksia sekä dokumentoida nämä kaivun aikana. Arkeologinen valvonta toteutettiin 26.6.-3.7.2017 välisenä aikana.

Kaivutyö tehtiin kaivinkoneella pitkin Vuorikadun pohjoisreunaa. Kaivetun alueen pinta-ala oli yhteensä noin 270 m². Kaivualue oli kokonaan katualueella, jossa tien käyttöpinnan alla oli murskettä, soraa tai muuta täyttöainesta. Paikoin tämän tiekerroksen alta tuli esiin kaupungin vanhempiin vaiheisiin viittaavia kerroksia, todennäköinen peltokerros ja palokerros. Peltokerros lienee peräisin 1700-luvulta, jolloin Vuorikatu on vanhoilla kartoilla esitetty peltoalueena ja palokerros lienee perua vuoden 1855 tulipalosta, jolloin kaupungin tämä puoli tuhoutui. Valvontatöissä ei löytynyt mitään säilytettäviä esinelöytöjä.

Digitaalikuvaluettelo

Valokuvat on talletettu WebMusketti-järjestelmään. Kuvaaja: Petro Pesonen 2017.

AKDG 5306	Aihe
1	Vuorikatu, ennen töiden aloittamista, idästä.
2	Vanha kaukolämpöputki Vuorikadun ja Pohjoistullikadun risteyksessä, pohjoisesta.
3	Urakkatiedote.
4	Kaivua Vuorikatu 19 kohdalla, etelästä.
5	Kaivannon profiili Vuorikatu 19 kohdalla, pohjoisesta.
6	Kaivanto Vuorikatu 19 edustalla, lounaasta.
7	Vuorikatu 19B, etelästä.
8	Profiili Vuorikatu 21 edessä: mursketta ja pohjasavi, pohjoisesta.
9	Kaivua Vuorikatu 21 kohdalla, idästä.
10	Räjätetty kohta, etelästä.
11	Valmis kaivanto välillä Kirkkokatu-Pohjoistullikatu, lännestä.
12	Vuorikatu 23, etelästä.
13	Vuorikatu 21, lounaasta.
14	Haljennutta kalliota Vuorikatu 23B kohdalla.
15	Vuorikatu 23B, etelästä.
16	Kaivu käynnissä Vuorikatu 23B ja 25 välissä, kaakosta.
17	Kivilohkaretäyttöä tien pinnan alla Vuorikatu 23B ajoluiskan kohdalla, pohjoisesta.
18	Ajosiltaa asennetaan Vuorikatu 23B kohdalle, luoteesta.
19	Työmaan tilanne 30.6 iltapäivällä, lounaasta.
20	Palomaakuoppa Vuorikatu 25A kohdalla, pohjoisesta.
21	Tumma palokerros Vuorikatu 25A kohdalla, pohjoisesta.
22	Kaivanto Vuorikatu 25B:stä itään, lännestä.
23	Kallioinen kaivannon loppupää Vuorikatu 25B edustalla, idästä.
24	Kaivu käynnissä Mäyhälänkadulla, lännestä.
25	Kaivanto valmiina Mäyhälänkadun suuntaan, idästä.
26	Kaivanto valmiina Pohjoistullikadun suuntaan, lännestä.
27	Valvonnassa löytynyttä esineistöä: kuparin pala, punasavikeramiikkaa ja liitupiipun varren katkelma.

UUSIKAUPUNKI
 Uudenkaupungin vanha
 asemakaava-alue
 1000007470

Petro Pesonen 2017

mitt. & digit. Petro Pesonen
 pohjakartta Uudenkaupungin kaupunki

Yleiskartta
 itäosa
 mk 1:500

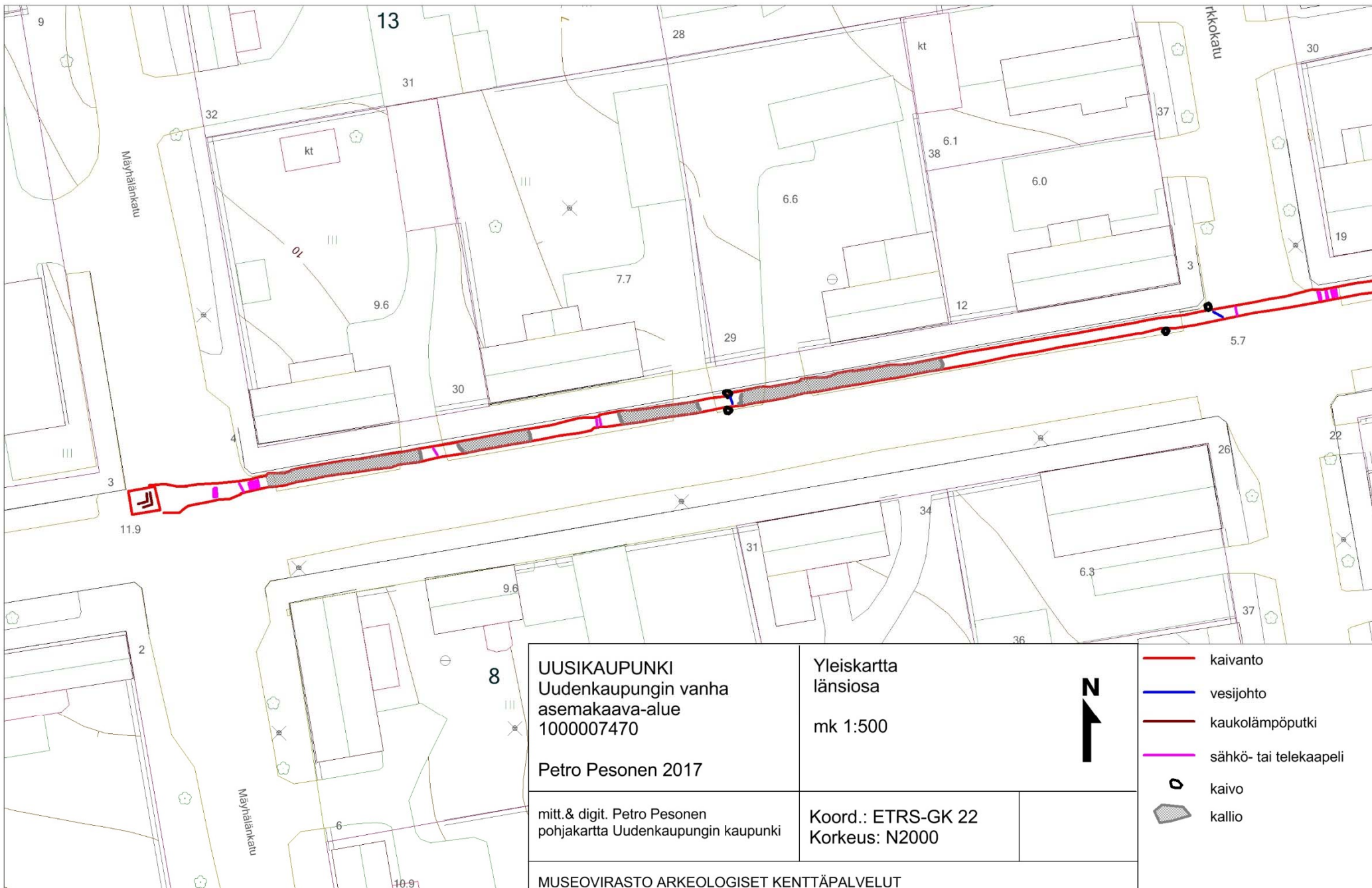
Koord.: ETRS-GK 22
 Korkeus: N2000

- kaivanto
- vesijohto
- kaukolämpöputki
- sähkö- tai telekaapeli
- kaivo
- kallio

MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT

<p>UUSIKAUPUNKI Uudenkaupungin vanha asemakaava-alue 1000007470</p> <p>Petro Pesonen 2017</p>	<p>Yleiskartta länsiosa</p> <p>mk 1:500</p>		<ul style="list-style-type: none"> — kaivanto — vesijohto — kaukolämpöputki — sähkö- tai telekaapeli kaivo kallio
<p>mitt. & digit. Petro Pesonen pohjakartta Uudenkaupungin kaupunki</p>	<p>Koord.: ETRS-GK 22 Korkeus: N2000</p>		
<p>MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT</p>			

